

FRIVILLIGVERKSAMHET

Materialet ger idéer för hur frivilligverksamheten kan behandlas i skolor. Från uppgifterna kan man plocka och kombinera lagom långa helheter. Idéerna fortskrider i ordningsföljd från att bekanta sig med frivilligverksamhetens möjligheter till att hitta en frivilligverksamhet som passar en själv samt att planera och förverkliga ett eget frivilligverksamhetsprojekt. Vi önskar er inspirerande stunder med frivilligverksamheten!

Innehåll

INLEDNING	2
I BEKANTA SIG MED FRIVILLIGVERKSAMHETENS MÖJLIGHETER	3
1. Gissa frivilligverksamheten	3
Ordförklaring.....	3
Tiotusenmarksfrågan.....	3
Pantomim	3
2. Frivilligverksamhetens stad	4
3. Frivilligverksamhetens sträck	4
4. Bekanta sig med frivilligverksamhet i praktiken	5
Förberedelse	5
Under och efter besöket.....	6
II HITTA EN EGEN FRIVILLIGVERKSAMHET	6
1. Test: Hurdan frivilligarbetare är jag?	6
2. Frivilligverksamhetsmessa	7
III FÖRVERKLIGA EN EGEN FRIVILLIGVERKSAMHET	7
1. Planera och förverkliga ett eget frivilligprojekt	7
KÄLLOR.....	8
Bilaga 1: TEST: Hurdan frivilligarbetare är jag?	9

INLEDNING

Enligt grunderna för den grundläggande utbildningens och gymnasiets läroplan är skolorna förpliktigade till att ha utbildning i demokrati i skolundervisningen. Frivilligverksamhet är ett sätt att uppfostra unga till engagerade medborgare. När unga lär sig att de har möjlighet att påverka samhället omkring dem växer de upp till ansvarskännande och aktiva medborgare.

Vänelevs- och elevkårsverksamhet är exempel på färdiga former av frivilligverksamhet i skolorna. Däremot har skolorna knappast någon färdig praxis som skulle stödja eleven att söka sig till frivilligverksamhet utanför skolan. Syftet med det här materialet är att erbjuda skolan möjligheter att väcka elevernas intresse och vilja att söka sig till frivilligverksamhet. Materialets syfte är i synnerhet att:

- Öka ungas tro på sina egna möjligheter att påverka och att stödja ungas delaktighet i det egna närsamhället.
- Uppmuntra till frivilligverksamhet och på det sättet stödja uppväxten till en aktiv medborgare.
- Hjälpa förstå frivilligverksamhetens betydande roll i det finska samhället.

Frivilligverksamheten har en stor betydelse i det finska samhället, eftersom den stärker såväl välmående och känsla av gemenskap som förverkligande av demokrati. Med frivilligverksamhet avses en oavlönad verksamhet som utförs för att främja välmående och som frambringar allmänt gott och mervärde till samhället eller miljön utan att eftersträva ekonomisk nytta. Frivilligverksamhetens mångfald är mycket omfattande. Frivilliga verkar inom områden som barn och ungdomar, åldringar, miljö, mänskliga rättigheter och idrott. Som frivillig kan man exempelvis arbeta som tränare, revisor, stödperson eller klubbledare, eller genom att arrangera evenemang, samt bedriva kampanjer eller pengainsamlingar. När man använder detta material tillsammans med ungdomar är det bra att vara medveten om att vissa särskilda uppgifter inom frivilligverksamhet endast passar vuxna. Till merparten av verksamheten är ungdomarna dock mycket välkomna!

Materialet är gjort som en del av Europaåret för frivilligarbete. År 2011 är Europaåret för frivilligarbete, vars syfte är att föra fram frivilligverksamhetens mångsidighet och betydelse, speciellt ur följande perspektiv:

- samhällets betydelse för välmående, främjande av demokrati och ekonomi
- aktivt medborgarskap, delaktighet och påverkan
- förstärkning av gemenskapskänsla
- personlig tillväxt och lärande
- frivilligverksamhetens dubbelriktning och likvärdighet
- välmående och glädje

Mer information om Europaåret för frivilligarbete finns på adressen www.tuntitili.fi.

I BEKANTA SIG MED FRIVILLIGVERKSAMHETENS MÖJLIGHETER

I detta första avsnitt bekantar vi oss med frivilligverksamhetens möjligheter. Elevernas tankar väcks kring vad man kan göra som frivillig.

1. Gissa frivilligverksamheten

- *Längd: ca 20–30 min.*
- *Tillbehör: lappar med olika ord som hör ihop med frivilligverksamhet, papper och pennor*
- *Syfte: Eleven får en uppfattning om vad man kan göra som frivillig.*

I övningen bekantar man sig med olika möjligheter inom frivilligverksamhet med hjälp av ordförklaring, pantomim eller tiotusenmarksfrågan. Eleverna förklarar olika ord som hör ihop med frivilligverksamhet och de andra försöker gissa vilket ord det är fråga om. I samband med övningen diskuterar man under ledning av ledaren de möjligheter inom frivilligverksamhet som kommer upp: är eleverna intresserade av de former av frivilligverksamhet som kommer upp och varför eller varför inte, vilket slags frivilligverksamhet är eleverna intresserade av osv.

Ordförklaring: Eleverna delas exempelvis upp i små grupper på fyra personer. Var och en får en hög med ord som hör ihop med frivilligverksamhet som de ska förklara. Eleverna turas om att förklara orden till varandra i de små grupperna. Den som gissar rätt först får en poäng. Till slut räknas poängen. En lista på ord som hör ihop med frivilligverksamhet finns i slutet av övningen.

Tiotusenmarksfrågan: Eleverna delas upp i grupper på 6 personer. En i gruppen väljs till tävlingsledare och resten är tävlande. De tävlande placerar sig mitt emot tävlingsledaren. På sin tur sätter en av de tävlande ett ord som hör ihop med frivilligverksamhet framför sig så att bara tävlingsledaren ser det och ger sedan en ledtråd om ordet till de andra tävlande. Varje tävlande skriver sitt svar på ett papper och sätter det framför sig på samma gång. Därefter avslöjas det rätta ordet och poängen räknas. Sedan är det nästa tävlandes tur att sätta fram ett ord som ska gissas och en ledtråd osv. En lista på ord som ska förklaras och som hör ihop med frivilligverksamhet finns i slutet av övningen.

Poängen i tiotusenmarksfrågan:

- En tävlande svarar rätt: den tävlande och frågeställaren får 300 poäng
- Två tävlande svarar rätt: de två tävlande och frågeställaren får 200 poäng
- Tre tävlande svarar rätt: de tre tävlande och frågeställaren får 100 poäng
- Alla svarar rätt eller ingen kan ordet: frågeställaren förlorar 100 poäng

Pantomim: Varje elev drar i tur och ordning ett ord ur en hatt eller skål och visar ordet som en pantomim. Den som gissar rätt ord får visa upp nästa ord. En lista på ord som visas upp följer nedan.

Exempel på ord som hör ihop med frivilligverksamhet för ordförklaringen, tiotusenmarksfrågan och pantomimen:

- fotbollstränare
- demonstrant
- klubbledare
- biljettförsäljare
- medlem i frivillig brandkår

- korvstekare (t.ex. på idrottsevenemang)
- jourhavande för barn- och ungdomstelefon
- journalist (t.ex. på en hobbytidning eller organisationstidskrift)
- ordförande
- sekreterare
- kassör
- blodgivare
- bössinsamlare
- evenemangsarrangör
- mänskliga rättigheter
- miljövård
- utvecklingssamarbete
- politik
- frivillig vän till åldring
- scoutledare

2. Frivilligverksamhetens stad

- *Längd: ca 45 min.*
- *Tillbehör: tidskrifter med bilder, kartong, lim, sax, pennor*
- *Syfte: Eleven märker var överallt i vårt samhälle det finns frivilligverksamhet.*

I övningen bekantar man sig, med hjälp av tidskrifter, med frivilligverksamhetens olika sätt och platser genom att göra en frivilligverksamhetens stad med bilder som är klippta ur tidskrifterna. Eleverna delas exempelvis upp i grupper på fyra personer. Ur tidskrifterna klipper de ut bilder som hör ihop med frivilligverksamhet. Till exempel sportplan, djur, barn, åldringar, kulturverksamhet, natur... det viktiga är att eleven kan motivera på vilket sätt bilden är kopplad till frivilligverksamhet. Bilderna limmas på gruppens gemensamma kartong där det då bildas en frivilligverksamhetens stad. Ifall eleverna inte hittar någon bild i tidningarna, kan de även rita sådant som de gärna skulle vilja ha i sin frivilligverksamhetsstad.

Till slut sätts alla olika frivilligverksamhetens städer fram. Tillsammans diskuteras till exempel vilka olika möjligheter till frivilligverksamhet som finns i de olika städerna, vilka andra frivilligverksamhetsplatser som finns, vilka saker i samhället som skulle vara annorlunda eller fattas utan frivilliga osv.

3. Frivilligverksamhetens sträck

- *Längd: ca 20–30 min.*
- *Tillbehör: målartejp, påståenden om frivilligverksamhet*
- *Syfte: Eleven stannar upp och funderar på sin egen inställning till frivilligverksamhet. Olika synsätt skapar diskussioner som hjälper eleverna att relatera sina egna tankar till andras uppfattningar.*

I övningen presenteras olika påståenden som hör ihop med frivilligverksamhet och eleverna funderar på sin egen inställning till dessa påståenden. På golvet markeras en sträcka, med exempelvis målartejp, vars ena ände betyder ett jakande och andra ände ett nekande svar på påståendet. Läraren framför en fråga, ett påstående eller en lägesbeskrivning som hör ihop med frivilligverksamhet. Eleverna ställer sig på det ställe på sträckan som bäst beskriver deras synsätt på påståendet. Därefter diskuteras man om påståendet och eleverna motiverar sin placering på sträcket. Diskussionen om påståendena är viktig för att övningen ska lyckas.

Exempel på påståenden:

- Jag känner någon som har jobbat som frivillig.
- Jag själv jobbar eller har jobbat som frivillig.
- Frivilligverksamhet är bara avsett för gamla.
- Frivilligverksamhet låter roligt.
- Jag skulle kunna jobba som frivillig, om jag bara hittade en frivilligverksamhet som intresserade mig och ett sätt att kunna få vara med.
- Frivilligverksamhet är slöseri med tid.
- I frivilligverksamhet kan man lära sig nya kunskaper.
- Med frivilligverksamhet kan man påverka hur trivsamt det är i skolan.
- Ungdomar kan påverka beslutsfattande som berör ungdomar i kommunerna.
- Med frivilligverksamhet kan man öka åldringarnas välmående.
- Med frivilligverksamhet kan man hjälpa folk i u-länder.
- Frivilligverksamhet är viktigt för demokratin.

4. Bekanta sig med frivilligverksamhet i praktiken

- *Längd: Gäst på skolan: 30 minuter ELLER besök hos organisation*
- *Syfte: I de föregående övningarna har vi bekantat oss med frivilligverksamhetens möjligheter på det teoretiska planet. I den här övningen är det meningen att man får en mer praktisk uppfattning om hurdan frivilligverksamhet är.*

Övningen kan genomföras antingen i skolan genom att bjuda in en frivilligorganisation för att presentera sin verksamhet eller utanför skolan genom att komma överens om ett besök hos en frivilligorganisation.

Man kan bjuda in gäster från en eller flera organisationer till skolan för att berätta om frivilligverksamhet. Om det är flera gäster kan man till exempel arrangera en paneldiskussion om frivilligverksamhet.

Om man bestämmer sig för att besöka en frivilligorganisation, kan man även höra efter om elevgruppen kan få möjlighet att delta i någon frivilligverksamhet under besöket.

Förberedelse: Det är viktigt att eleverna får vara med och bestämma vilken frivilligverksamhet de ska bekanta sig med. Detta stödjer även inläringen av demokratiskt beslutsfattande.

Valet kan exempelvis genomföras på följande sätt: Alla får säga högt vilka organisationer eller andra frivilligföreningar som utför frivilligverksamhet på er egen ort. Läraren skriver samtidigt upp dem på tavlan (t.ex. FRK, kyrkan, scoutkår, idrottsförening, Luonto-Liitto). Läraren kan samtidigt berätta vad frivilligorganisationen i fråga sysslar med. Alla kan sedan prata i par om vilken frivilligorganisation som intresserar dem och komma på en motivering för varför hela gruppen ska lära känna just den frivilligverksamheten som de valt. Efter det här går alla förslag och motiveringar igenom tillsammans. Till slut röstar man. Man kan t.ex. välja ut tre organisationer varav läraren tar reda på vilken som är möjlig att besöka.

När man har bestämt vilken frivilligverksamhet man ska bekanta sig med och läraren har kommit överens om besöket med frivilligorganisationen, förbereder sig eleverna för besöket genom att tänka ut frågor i förväg, antingen i grupper under lektionen eller själva som hemläxa.

Exempel på frågor:

- Vad strävar frivilligorganisationen mot eller vad är dess mål?
- Hurdan frivilligverksamhet kan man jobba med i organisationen?
- Hur många medlemmar eller frivilliga har organisationen?
- På vilket sätt försöker organisationen påverka i samhället?
- Vilka slags utmaningar har organisationen eller frivilligverksamheten?
- Vad ger frivilligverksamheten till den som jobbar med det?
- Hur kan man komma med i verksamheten?

Under och efter besöket: Det är viktigt att besöket byggs upp till en växelverkande situation, där eleverna frågar sina i förväg förberedda frågor. Efter besöket är det bra att diskutera tankar som väckts under besöket. Om man har tid kan man exempelvis skriva tidningsartiklar, som man hänger upp på klassrummets vägg eller erbjuder till skoltidningen eller lokaltidningen. Modeller och idéer till skrivandet av artikeln finns i Klubbcentralens material "Yhdessä enemmän – vapaaehtoistoiminnan kerhomateriaali yläkouluille" (s.15).

Man kan söka efter frivilligorganisationer på följande webbplatser:

- www.tuntitili.fi
- www.suurellasydamella.fi
- www.vapaaehtoiseksi.fi
- www.verkostopalvelu.fi

II HITTA EN EGEN FRIVILLIGVERKSAMHET

I det tidigare avsnittet har vi tagit upp hurdana möjligheter det finns till frivilligverksamhet. I detta avsnitt är syftet förutom att uppmuntra eleverna att hitta en egen form av frivilligverksamhet, även att lära känna sig själv genom att identifiera sina intressen och personliga styrkor.

1. Test: Hurdan frivilligarbetare är jag?

- *Längd: ca 10 min.*
- *Tillhör: en kopia av testet "Hurdan frivilligarbetare är jag?" (bilaga 1) till varje elev*
- *Syfte: Uppmuntra eleverna att fundera på hurdan frivilligverksamhet som skulle passa för henne/honom själv.*

I den här övningen fyller varje elev i testet om frivilligverksamhet. I testet funderar eleverna på vad de är intresserade av och vilka deras styrkor är. När eleverna har svarat på frågorna räknar de sina poäng och får som svar en beskrivning på en frivilligverksamhet som passar dem. Som avslutning diskuteras vilka slags tankar som testet väcker hos eleverna. Ledaren bör poängtera att testet är på lek och att dess syfte endast är att väcka egna tankar. Det lönar sig att uppmuntra eleverna att hitta en frivilligverksamhet som passar en själv till exempel på internetsidorna som nämns i testet. När eleverna har gjort testet diskuterar hela

gruppen tillsammans om hur det kändes att göra testet och hur man tycker att de erhållna resultaten verkar.

2. Frivilligverksamhetsmessa

- *Längd: ca 1h*
- *Tillhör: bord, papper, pennor, tidningar, lim, sax*
- *Syfte: Eleven får mer information om en frivilligverksamhet som intresserar henne/honom och får med hjälp av inlevelseövningen pröva på hur det skulle kännas att vara med i en frivilligorganisation.*

I den här övningen arrangerar eleverna själva en frivilligverksamhetsmessa. Eleverna tar reda på information om en frivilligverksamhet som intresserar dem och presenterar verksamheten för resten av gruppen. Eleverna delas in i grupper på så sätt att gruppen har ett gemensamt intresse när det gäller frivilligverksamheten. Gruppen väljer en frivilligorganisation som de ska representera. Läraren kan hjälpa till att hitta en frivilligorganisation (till exempel FRK, scoutkår, kyrkan, någon idrottsförening, Animalia, Greenpeace, Amnesty...). Vid förberedelserna lönar det sig att dra nytta av elevernas egna erfarenheter av frivilligverksamhet och olika organisationer.

Eleverna tar reda på information om frivilligorganisationen och beställer presentationsmaterial därifrån om det är möjligt. Det färdiga materialet kan kompletteras med egna affischer och broschyrer. Man kan även hitta på funktionella sätt att presentera frivilligverksamheten, eller till exempel ett gemensamt konstverk där alla besökare fyller i en del. Det lönar sig för ungdomarna att ta reda på vad man som frivillig kan göra i organisationen och hur man kan gå med i verksamheten.

När grupperna är klara med förberedelserna är det dags för frivilligverksamhetsmässan. Borden ställs i ordning som presentationsbord. Halva gruppen går omkring på mässan och bekantar sig med de andra gruppernas verksamheter, medan andra halvan av gruppen presenterar gruppens egna frivilligorganisation. Halvägs byter man. Som avslutning diskuteras vilka intressanta och passande frivilligverksamheter som var och en har hittat åt sig själv på mässan.

III FÖRVERKLIGA EN EGEN FRIVILLIGVERKSAMHET

I de tidigare avsnitten har vi bekantat oss med frivilligverksamheten samt försökt hitta en frivilligverksamhet för var och en som intresserar en själv. I det här sista avsnittet är det meningen att uppmuntra eleverna att på eget initiativ gå med i frivilligverksamhet.

1. Planera och förverkliga ett eget frivilligprojekt

- *Längd: planering ca 45 min + genomförande*
- *Tillhör: papper, pennor*
- *Syfte: Eleverna får en preliminär uppfattning om allt det som bör tas i beaktande vid planering och förverkligande av ett frivilligprojekt. I övningen lär man sig dessutom arbete i grupp, organisationskunskaper och helhetsuppfattning.*

Eleverna planerar och förverkligar i mån av möjlighet ett eget frivilligverksamhetsprojekt. Eleverna delas in i grupper enligt intresse av frivilligverksamhet. I gruppen planerar eleverna ett frivilligverksamhetsprojekt.

Projektet kan vara vad som helst som hör ihop med frivilligverksamhet. Eleverna kan till exempel planera ett musikevenemang för skolan, en aktivitetsstund för dagisbarn, ett städjippo för närmiljön, ett pengainsamlingsjippo för någon insamling, läsa för åldringar eller ta med dem ut.

Exempel på saker som bör tas i beaktande vid planeringen:

- Vad är projektets idé eller hur skulle det fungera i praktiken?
- Vad är projektets avsikt och mål?
- Vem riktar sig projektet till?
- Vilka uppgifter hör ihop med projektet?
- Hur många människor behövs för att ta hand om dessa uppgifter?
- Vilka andra aktörer skulle man kunna få med som samarbetspartners till projektet?
- Tidtabell?
- Utgifter och inkomster?
- Varifrån kan man få finansiering?

Slutligen presenterar grupperna sina idéer för de andra. Eleverna kan i mån av möjlighet förverkliga ett projekt i praktiken, t.ex. genom att välja ett av projekten som de kan förverkliga tillsammans. Idéer till frivilligprojekt som ungdomarna kan förverkliga finns i Klubbcentralens material "Yhdessä enemmän – vapaaehtoistoiminnan kerhomateriaali yläkouluille" (s.19).

KÄLLOR

"Yhdessä enemmän – vapaaehtoistoiminnan kerhomateriaali yläkouluille", Kerhokeskus, 2011.

Webbplats för Europaåret för frivilligarbete www.tuntitili.fi

Bilaga 1: TEST: Hurdan frivilligarbetare är jag?

Svara på de fem frågorna nedan. Välj bara ett svarsalternativ som passar bäst för varje fråga. Räkna sedan vilka svar du hade flest av och se hurdan frivilligverksamhet som passar dig bäst!

1. Vilken av dessa beskriver bäst din vilja att förbinda dig till frivilligverksamhet?

- a) Jag vill delta i frivilligverksamhet, men vill för tillfället inte förbinda mig till den.
- b) Jag vill delta i frivilligverksamhet, men då när det passar mig.
- c) Jag vill delta i verksamheten som ett fritidsintresse.
- d) Jag vill förbinda mig till frivilligverksamhetens "objekt".
- e) Jag vill förbinda mig långsiktigt till frivilligverksamheten.
- f) Jag vill uppnå ett mål med frivilligverksamheten.

2. Vilka slags frivilliguppgifter är du i första hand intresserad av?

- a) lätta
- b) datatekniska uppgifter
- c) räddningsuppgifter
- d) umgås med människor och hjälpa dem
- e) sådana där man får utveckla sysselsättningar för andra
- f) samhällspåverkan

3. Vilken av dessa är din starkaste färdighet?

- a) vilja att hjälpa
- b) datatekniska kunskaper
- c) kontroll av spännande situationer
- d) sociala färdigheter
- e) uppfinningsrikedom och uppmuntrande av andra
- f) organisationskunskap

4. Med vem skulle du helst vilja utföra frivilligverksamhet?

- a) ensam
- b) med datorn
- c) i en grupp med jämnåriga
- d) i par
- e) med en grupp som jag leder
- f) i en grupp som har ett gemensamt mål

5. Vilket av dessa påståenden beskriver dig bäst?

- a) Jag vill ha en verksamhet som inte tar mycket tid.
- b) Jag trivs framför datorn.
- c) Jag gillar verksamhet där det händer saker.
- d) Jag har lätt att komma överens med människor.
- e) Jag trivs med barn och ungdomar.
- f) Jag vill vara med och påverka saker som är viktiga för mig.

Svar

Flest a-svar

För dig passar en kortvarig frivilligverksamhet som sker då och då. Du vill hjälpa när du har tid. Bössinsamling skulle kunna vara en form av frivilligverksamhet som passar dig.

Flest b-svar

För dig skulle det passa bra med ett frivilligjobb med anknytning till datorer och annan datateknik. Du gillar att jobba med datorn. I många frivilligorganisationer finns det datatekniska frivilligjobb, såsom uppdatering av hemsidor, datasupport eller nätkampanjer, som du säkert skulle trivas med!

Flest c-svar

Du gillar fart och aktivitet. Du skulle kunna gå med i frivilliga brandkårens ungdomskår eller Sjärräddningssällskapets ungdomsverksamhet.

Flest d-svar

Du är social till din natur och vill hjälpa människor. Du är bra på att lyssna och samtala, så du skulle kunna jobba som vän till exempelvis en åldring eller en invandrare.

Flest e-svar

För dig passar en frivilligverksamhet där du får vara ledare för en grupp. Dina idéer tar inte slut i första taget och du gillar att leda och uppmuntra andra. Det finns många slags frivilligverksamheter där du kan vara ledare för en grupp. Till exempel klubbledare, scoutledare eller tränare skulle kunna vara lämpliga former av frivilligverksamhet för dig.

Flest f-svar

Du gillar att organisera saker och fungera i grupp. Du vill ta ansvar och vara med och påverka samhällsfrågor. För dig skulle det passa med kampanjverksamhet eller styrelseverksamhet i någon organisation. Du kan till exempel fungera som ordförande, sekreterare, kassör, informatör...

Passar beskrivningen inte in på dig?

Om du vill ha mer information om andra möjligheter inom frivilligverksamhet, finns det många webbplatser på nätet där du kan leta efter en frivilligverksamhet åt dig! Se till exempel:

- www.tuntitili.fi
- www.suurellasydamella.fi
- www.vapaaehtoiseksi.fi

Europaåret för frivilligarbete 2011